

30. obljetnica
osnivanja Ureda za
nacionalnu sigurnost i
Hrvatske izvještajne službe (3)

UNS i HIS kao najjače hrvatsko tajno oružje

Kako je Hrvatska stvorila sustav za prisluškivanje Slobodana Miloševića

Časnici HIS-a došli na brdo Borčec s
napravljenom opremom. Od toga trenutka
pratio se svaki razgovor Slobodana
Miloševića. Veselju nije bilo kraja

Piše: JOŠKO BULJAN

Kada su te 1993. napokon stvorene moderne hrvatske obavještajne i protuobavještajne službe pod vodstvom UNS-a, Hrvatska je dobila priliku razvijati svoje obavještajne metode kojima će moći prikupiti podatke

potrebne za vođenje rata onako kako su to planirali raditi Tuđman i Šušak: napadati protivničke planove! Koliko je besmisleno napadati gradove, vidimo i danas, a tada smo to mogli vidjeti na primjeru Vukovara te mnogih hrvatskih i bosanskohercegovačkih gradova pod srpskom opsadom: baš kao i Rusi danas, i Srbi su tada malo postigli razaranja-

ma gradova. Napasti njihove snage, također nije bila opcija jer su njihove snage bile neusporedivo brojnije ne samo u ratu, nego i dugo nakon rata. Da se napadne plan, mora ga se dobro poznavati i biti siguran u vjerodostojnost podataka. Tu je bila najveća zadaća obavještajnih služba, i vojnih i civilnih. Ponovimo, HIS nije naslijedio i nije preuzeo ni ne-

čije ljude ni nečije arhive. Kremli smo od nule. U HIS-u su počeli raditi mladi i neopterećeni ljudi stvoreni u Domovinskom ratu, a to znači da je jedini kapital HIS-a od samoga početka bio u mladim sposobnim i samozatajnim ljudima. Oni na početku nisu imali velikoga obavještajnog iskustva, imali su vlastita znanja o prilikama na terenu te sposobnost za ocjenjivanje i procjenjivanje ljudi i događaja. Naša prednost počivala je na uvjerenju da je svaka obavještajna procjena uvjetovana ispravnom dijagnozom stanja.

Stvaranje sustava elektroničkoga izviđanja

Da bi došli do te ispravne dijagnoze bio je potreban kontinuiran i masovan izvor podataka. HIS-ovi časnici odlučili su to riješiti stvaranjem sustava elektroničkoga izviđanja. Elektroničko izviđanje proces je presretanja i analize elektroničkih signala. Od početka elektroničke ere vojske i državne institucije sustavno prate, otkrivaju i procjenjuju svaki elektronički sustav ili uređaj kojim se ljudi koriste bez obzira na to ima li vojnu ili civilnu primjenu. Elektroničko izviđanje zasnovano je na znanju, sustavnom i mukotrpnom radu te strpljenju. Da bismo elektronički presretali informacije i signale koje prenose ili šalju neki komunikacijski, radarski ili računalni sustavi, potreban je planski i dugotrajan obavještajni rad na prikupljanju tehničkih informacija na temelju kojih će inženjeri napraviti sustav za presretanje i eksploataciju informacija i signala. Države i vojske koje ovakvim tajnim presretanjem dolaze do informacija koriste ih da bi ostvarile određenu političku, vojnu ili gospodarsku prednost. U ratu takve informacije često presuđuju jesi li pobjednik ili gubitnik. Sustave za elektroničko izviđanje nismo mogli kupiti zbog embarga, morali smo ih sami napraviti. U Upravi za znanost i tehnologiju HIS-a i Središnjici za elektroničko izviđanje Glavnoga stožera Hrvatske vojske osmišljeni su svi sustavi za presretanje srpskih komunikacija na

ШЕМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ НЗ

МУП СРБИЈЕ (M.S.) МУП РСР (8523) УСБ Б.ЛУКА (A.K.P.P.)

СУП КНИН (K.N.I.N.) СУП КОРЕНИЦА (K.O.R.E.N.I.C.A.) СУП ВОЈНИЦА (V.O.J.N.I.C.A.) СУП ГАННА (G.A.N.N.A.) СУП ОКУЧАНИ (O.K.U.C.H.A.N.I.) СУП БЛАЦАЦ (B.L.A.C.A.C.) СУП ВУКОВАР (V.U.K.O.V.A.R.)

ЛЕГЕНДА:

○ ОЗНАКА СИСТЕМА
 — ПРВАЦ
 - - - ЦИРКУЛАР
 ····· ПРЕДА

Primjer dijela srpskoga tajnog dokumenta koji je presrelo elektroničko izviđanje. Iz dokumenta se vidi kako su Srbi organizirali sustav kriptozštićen veze između Republike Srbije, Republike Srpske i Republike Srpske Krajine. Stručnjaci iz HIS-a uspješno su nadzirali ovaj srpski sustav

Kripto uređaj UKP-2 čiju su šifru razbili hrvatski inženjeri iz HIS-a. Ne samo da su razbili tu šifru nego su za potrebe Hrvatske vojske napisali novu koju nisu mogli dešifrirati u Beogradu. To znamo jer je sustav elektroničkoga izviđanja presretao komunikacije 444 dekripterska centra iz Beograda.

temelju prikupljenih podataka. Srpski sustavi i sustavi JNA analizirani su na temelju niza obavijesnih razgovora koje su časnici HIS-a obavili s bivšim časnicima i dočasnicima JNA koje su se koristili tim uređajima, znali sve operativne i tehničke procedure, a najvrijedniji izvor informacija o tim uređajima pronađen je u zarobljenoj servisnoj do-

kumentaciji. Tehnologija u rukama inženjera tadašnjega ETF-a (danas FER-a), inženjera Fakulteta strojarstva i brodogradnje i matematičara i fizičara s PMF-a koji su radili u HIS-u i Hrvatskoj vojsci postala je glavno hrvatsko oružje. Izrada sustava za presretanje razgovora visokih srpskih vojnih i civilnih dužnosnika filmska je priča. Kako

je bio embargo, morali smo ga sami proizvesti. Prijemni dio sustava napravila su dvojica inženjera *Ericsson Nikole Tesle* u garaži jednoga od njih, u zgradi na Selskoj cesti 34 jer je u to vrijeme tvrtka *Nikola Tesla* bila privatizirana i švedski vlasnici nisu dopuštali nikakvu vojnu proizvodnju. Tadašnji direktor koji je bio osvjedočeni domoljub izdvojio je ta dva najiskusnija inženjera za radio-relejne uređaje i u tajnosti s inženjerima HIS-a stvoren sustav za prisluškivanje Slobodana Miloševića, Mile Martića i drugih. Da bi što brže pronašli gdje je i teoretski moguće presresti neki srpski radio signal, razvijen je sustav za proračun radio vidljivosti s prikazom na trodimenzionalnoj karti Hrvatske. Taj je sustav izračunao da se radio-relejni pravac Knin-Beograd može prisluškivati na dvjema lokacijama u Hrvatskoj – jedna je bila na brdu Borčec u Zagrebu. Kada su obavještajni časnici HIS-a i Središnjice došli na Borčec vozilom u kojemu je bio sustav proizveden u garaži i pokrenuli ga, veselju nije bilo kraja. Od toga trenutka mogli smo pratiti svaki telefonski razgovor bilo kojega srpskog vojnog i civilnog dužnosnika s Beogradom. Od najveće važnosti bili su snimljeni razgovori Slobodana Miloševića s razbojničkim kolovodama u Kninu. Sustav je radio sve do Oluje, a tako veliku paraboličnu antenu teško je bilo prikriti i za svaku je pohvalu činjenica da stanovnici Borčeca nikada nisu kompromitirali ili nešto otkrili medijima o tom sustavu. Između ostaloga, taj je sustav presreo sve relevantne informacije oko Plana Z4. Naime, hrvatske službe snimile su razgovore koje je oko Plana Z4 vodio Slobodan Milošević sa Milanom Martićem i Ilijom Prijčićem i drugima. Slobodan Milošević bio je uvjeren u vojnu pobjedu u Hrvatskoj pa je naredio Milanu Martiću i Iliji Prijčiću, koji je tada bio ministar vanjskih poslova Republike Srpske Krajine, da Plan Z4 odbiju, točnije da ga niti "ne uzmu u ruke" od veleposlanika koji su ga donijeli u Knin. Tuđman je ove informacije itekako znao iskoristiti. Žalosno je da danas

Mate Granić, Miomir Žužul i hrvatska diplomacija u svom serijalu tvrde kako je "srpsko neprihvatanje Plana Z4 – povijesna sreća", iako postoje dokumenti koji potvrđuju da je to jedna od najbriljantnijih obavještajnih pobjeda HIS-a i hrvatske obavještajne zajednice. Pred Oluju

Prijemni dio sustava napravila su dvojica inženjera *Ericsson Nikole Tesle* u garaži jednoga od njih, u zgradi na Selskoj cesti 34 jer je u to vrijeme tvrtka *Nikola Tesla* bila privatizirana i švedski vlasnici nisu dopuštali nikakvu vojnu proizvodnju.

Tadašnji direktor koji je bio osvjedočeni domoljub izdvojio je ta dva najiskusnija inženjera za radio-relejne uređaje i u tajnosti s inženjerima HIS-a stvoren je sustav za prisluškivanje Slobodana Miloševića, Mile Martića i drugih

gotovo 95 posto obavještajnih informacija u realnom vremenu dolazilo je iz elektroničkoga izviđanja, a ta nadmoć dopuštala je Tuđmanu i Šušku da pravodobnim napadom na srpske planove vode Hrvatsku iz pobjede u pobjedu.

Stvaranje državnoga sustava kriptozastite

Paralelno sa stvaranjem sustava elektroničkoga izviđanja, HIS je

radio na nizu projekata s ciljem poboljšanja postojećih državnih kriptozastitnih sustava, a pogotovo kriptozastitnih sustava Hrvatske vojske. Ti sustavi bili su potrebni da se smanji i potpuno otkloni izloženost državnih i vojnih podataka neprijateljskim sustavima elektroničkoga izviđanja. U vrlo kratko vrijeme HIS je osigurao dovoljnu količinu kriptozastitnih telefona KT-93, koji su korisnici nazivali "crni telefon". S tim uređajem uspostavljena je državna kriptozastitna mreža za prijenos govora, telefaks poruka i podataka s kojom su bili povezani predsjednik Republike Tuđman, Predsjednik Sabora, Predsjednik Vlade, Vlada RH, diplomatska predstavništva, Glavni stožer i sva zapovjedništva Hrvatske vojske, Ministarstvo unutarnjih poslova i sve policijske postaje. Za korištenje uređaja nije bila potrebna gotovo nikakva obuka, šifrirao je automatski, zbog toga je bio dobro prihvaćen od krajnjih korisnika. Zato srpska strana nije nikada imala na raspolaganju snimljeni razgovor predsjednika Tuđmana, ministra obrane Gojka Šuška ili bilo kojega drugog hrvatskog dužnosnika i voj-

nog zapovjednika. Za Oluju stručnjaci iz HIS-a povezali su taj kriptofon i satelitski terminal Inmarsat A pa je vrhovni zapovjednik Tuđman u svakom trenutku bez obzira na stanje lokalne telekomunikacijske infrastrukture koja je bila razorena ratnim operacijama imao izravnu satelitsku kriptozastitu vezu sa svakim zapovjednikom. Paralelno s tim, HIS je s obavještajnom zajednicom prikupljao obavještajne informacije o komunikacijskim i kriptozastitnim sustavima naših protivnika Srba. Kako je bio uveden embargo, Hrvatska, a pogotovo Hrvatska vojska, nije mogla kupiti nikakav vojni kriptouređaj. Za neke kriptouređaje JNA, koji su u značajnijim brojevima bili zarobljeni, inženjeri HIS-a napravili su reverzni inženjering s ciljem da u uređaj ugrade hrvatski program za šifriranje. Tako je HIS uspješno modificirao nekolicinu uređaja među kojima je bio i kriptouređaj UKP2. Osim modifikacije uređaja kakav je bio UKP-2, napravljen je reverzni inženjering drugih srpskih kriptouređaja KZU-63, KZU-64, KZU-71... kojima su se koristile srpske okupacijske snage. Ti podatci iskorištavani su su-

stavom elektroničkoga izviđanja pa je Hrvatska svakodnevno imala na raspolaganju gomile najtajnijih srpskih podataka, naredaba i vojnih pla-

Hrvatska je izradila i zaštitne kriptosustave telefona predsjednika Tuđmana i najviših dužnosnika s tzv. crnim telefonima. Srpska strana zbog toga nikada nije mogla prisluškiivati hrvatsku. Obavještajne informacije koje će HIS svakodnevno dostavljati predsjedniku Tuđmanu i Gojku Šušku o srpskim vojnim planovima bit će presudne za veličanstvenu Oluju

nova. Do ljeta 1995. nova hrvatska obavještajna zajednica predvođena HIS-om omogućila je da Hrvatska preživi sve klopke i smicalice međunarodne zajednice pa i zamku s Planom Z4. Hrvatska se konačno morala suočiti s činjenicom da u

bliskoj budućnosti nema izgleda za mirno vraćanje okupiranih područja. Da bi zaštitila vlastite nacionalne interese, Hrvatska je odlučila sama vojno osloboditi okupirana područja. Obavještajne informacije koje će HIS svakodnevno dostavljati predsjedniku Tuđmanu i Gojku Šušku o srpskim vojnim planovima bit će presudne za veličanstvenu Oluju.

Ukratko, stvaranje novih služba s novim, obrazovanim ljudima bez veza sa službama bivše države nije samo donijelo pomak u "mentalnom sklopu". Bio je to svakako odmak od udbaša koji u kožnatim jaknama slušaju što tko govori u birtiji, ali i odmak od "poslovnih ljudi" koji su u svojim tvrtkama u inozemstvu pružali zaštitu i financiranje kojekakvim jugoslavenskim razbojnicima u ubojicama. Ali vrlo brzo nove su službe donijele one rezultate za koje su bile stvorene: upotrebljive informacije i to strateške razine. Spomenuti kontinuitet u prikupljanju kao i masovnost informacija ključni su elementi elektroničkoga izviđanja. Ali tu je svakako i ciljanje, tj. sposobnost da se presretnu sve i samo relevantne informacije. I u tomu su nove hrvatske službe uspjele. O takvim rezultatima stare strukture koje same sebi tepaju da su "profesionalci" mogle su samo sanjati. O tomu više u sljedećem nastavku.

